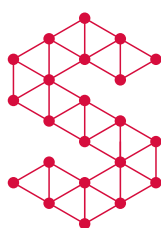

GRENZELOOS GOED ONDERWIJS

stichting
speciaal
onderwijs &
expertisecentra

De afgelopen jaren werkten we hard aan de uitvoering van ons koersplan 2021-2024, 'Samen grenzen verleggen'. We stelden ambitieuze doelen en ik ben trots op alle resultaten die we al geboekt hebben. SSOE staat er goed op als werkgever, we vonden maar liefst honderd nieuwe collega's en het verder verbeteren van onze onderwijskwaliteit ligt op schema. Het begeleiden van jongeren naar werk loopt prima en ook ons audit- en monitoringssysteem staat stevig op de rit.

Inhoud

De rust bewaren en tegelijk voldoende tempo maken

Internationalisering in de regio

Je zou misschien denken dat we nu in rustiger vaarwater terecht komen, maar het tegendeel is waar. De ontwikkelingen, landelijk en in onze regio, gaan bijna sneller dan we bij kunnen benen. Voorbeelden zijn de vele internationals die hier komen wonen, met schoolgaande kinderen die opvallend vaak in het speciaal onderwijs terechtkomen. De personeelstekorten nemen toe. En feit is dat het speciaal onderwijs overvol is, waardoor er kinderen buiten de boot dreigen te vallen.

Inclusiviteit is een noodzaak

Inclusief onderwijs realiseren was al ons doel, maar het is nu meer dan ooit een noodzaak. Het onderwijssysteem maakt dat scholen vaak nog neigen naar het zoeken van een andere plek voor kinderen die niet mee kunnen komen. Terwijl ik vind dat we het kind juist op zijn plek moeten laten zitten, en daar de benodigde

expertise en ondersteuning omheen moeten organiseren. Dat is effectiever en bovendien veel goedkoper.

Nieuw koersplan

In 2024 gaan we aan de slag met ons nieuwe koersplan. Daarin krijgen alle uitdagingen waar we voor staan hun plek. Het wordt de kunst om de rust te bewaren en tegelijk het tempo in onze onderwijsinnovaties te houden. Kortom: stevig verbouwen, terwijl de winkel gewoon open blijft. In dit magazine lees je over de successen die we al geboekt hebben, in samenwerking met onze partners. Deze inspirerende verhalen geven me alle vertrouwen dat we ook de nieuwe ontwikkelingen aankunnen. Alleen lossen we problemen niet op, maar samen kunnen we grote stappen zetten. Ik wens je veel leesplezier,

Hilbert de Vries, Bestuurder SSOE

Bij Route040 werken jongeren aan hun toekomst	4
De vijftrapsraket van SSOE als goede werkgever	7
Internationale kinderen de steun geven die nodig is	8
Even voorstellen: nieuwe directeur Stan van Zoest	10
Lunet en MBS Eindhoven versterken elkaar in de klas	12
Hoe gaan we om met anderstalige leerlingen?	14
Interne audits houden collega's scherp	16
In het PSV-stadion werken aan leerdoelen is een feest	18
Met Numicon bouwen aan een sterk rekenfundament	20
Gerda Lukkien is de nieuwe directeur van Mytyschool Eindhoven	22
Leerlingen groeien dankzij betrokken ouders	24
Succesverhaal Autisme Steunpunt: Roy speelt weer met zijn klasgenoten	26
Onrust in de klas? Deze training biedt uitkomst	28
Zo binden we startende leerkrachten aan SSOE	30
Gymles is meer dan beter leren bewegen	32
De Raad van Toezicht over de ambities van SSOE	34
Kijk (in) Autisme: zo is het om 'anders' te zijn	36
St. Milo en MBS Eindhoven geven alle kinderen een stem	38
Leerlingen Van Dijkcollege lopen volop stage	40

Bij Route040 werken jongeren doelgericht aan hun **eigen toekomst**

De stap naar een baan, dagbesteding of onderwijs is voor sommige jongeren te groot om in één keer te zetten. Bij Route040 werken ze aan hun (werknemers) vaardigheden en persoonlijke ontwikkeling, zodat ze die stap daarna makkelijker kunnen maken. Route040 is een partnerschap tussen SSOE, het PWA-college uit Veldhoven, Combinatie Jeugdzorg en Stadshelden, dat in september 2022 van start ging. “Jongeren werken bij ons aan hun persoonlijke doelen, onder andere aan de hand van werk voor bedrijven.”

Daan, Muriel, Bram, Nicky, Giovanni

SSOE had jaren het ArbeidsTransitieCentrum, waar leerlingen werden voorbereid op werk of dagbesteding. “We zagen dat meer organisaties in de regio behoefte hadden aan zo'n centrum”, vertelt Aukje Sweegers, coördinator van Route040. Sommige leerlingen van het PWA-college hebben bijvoorbeeld ook moeite met de stap van school naar werk of dagbesteding. Combinatie Jeugdzorg wil vroegtijdig schoolverlaters begeleiden in hun volgende stap: terug naar school of een andere toekomstbestendige plek.

Bakkerij Stadshelden is onderdeel van sociale horecaonderneming Bij Puur. Bij Puur wil jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt een goede werkplek bieden, of hen via Stadshelden laten doorstromen naar een baan bij één van de Bij Puur-horecabedrijven. “Ons gezamenlijke doel is jongeren te helpen om de volgende stap in hun ontwikkeling te zetten. Binnen Route040 werken onderwijs, zorg en bedrijfsleven samen om dat doel te bereiken. Het ArbeidsTransitieCentrum van SSOE is hierin opgegaan.”

Aukje & Peter

Werken voor echte klanten

Route040 heeft een prachtige locatie aan de Dillenburgstraat in Eindhoven. Elke dag werken hier leerlingen van de Mytyschool, MBS Eindhoven en het PWA-college en jongeren die via Bij Puur of Combinatie Jeugdzorg bij Route040 terecht komen. Sommige jongeren werken via een behandlingsprogramma naar hun volgende stap toe, anderen voeren werkzaamheden uit in opdracht van bedrijven. Bonbondoosjes vouwen, haspels in elkaar zetten, diervoeding verpakken, creatieve kaarten

ontwerpen en worstenbroodjes maken: het zijn voorbeelden van opdrachten voor klanten of voor de eigen winkel van Route040. Jongeren maken ook op andere manieren kennis met het bedrijfsleven. Ze gaan op bezoek bij bedrijven en doen een praktijkoriëntatie, een korte stage. Samenwerking met bedrijven is belangrijk, omdat jongeren zo echte werkervaring opdoen. “Ze weten dat de producten die ze maken aan de eisen van de klant moeten voldoen”, zegt Aukje. “Producten moeten op tijd af zijn en soms moet er extra hard gewerkt worden. Net als bij elk ander bedrijf.”

“Werken in de horeca lijkt me superleuk”

“Bij Route040 doe ik verschillende dingen”, zegt Bruno, leerling van de PWA-school. “Ik werk bijvoorbeeld in de techniek, bij de bakkerij, bij het vouwen van bonbondoosjes en het verpakken van spullen. Elke ochtend zie ik op de planning wat ik die dag mag doen. De bakkerij vind ik het leukste, want ik werk graag met eten. Later wil ik in de horeca werken en hier leer ik alvast hoe dat moet.”

Giovanni

“Onze worstenbroodjes worden heel goed verkocht”

Leerlingen Bram, Daan en Giovanni vormen samen met bakker Muriël en zorgmedewerker Nicky een geoliede machine. Samen produceren ze talloze worstenbroodjes voor bakkerij Stadshelden, in maar liefst vier smaken. Dat niet alleen: ze maken ook appelflappen, ananasflappen en plaatcakes. Die worden volop verkocht in de horecabedrijven van Bij Puur, waar Stadshelden onderdeel van is. Wat werken in de bakkerij zo leuk maakt? “De gezellige collega's!”, roepen Bram en Giovanni in koor. Giovanni: “Ik wil graag bakker worden en daarom ga ik hierna een entreeopleiding doen. Zo leuk vind ik het.” Zorgmedewerker Nicky: “Toen Giovanni hier kwam, wist hij niets van bakken. En nu leert hij nieuwe leerlingen hoe ze de werkzaamheden moeten uitvoeren.” Ook Bram bevalt het prima. “Ik heb geleerd hoe ik worstenbroodjes moet maken en hoe de verschillende machines werken. Netjes je werk doen is ook belangrijk. Toch wil ik later achterop op de vuilniswagen staan. Dat lijkt me prachtig.”

Goeran & Bruno

Mooie vriendschappen

Jongeren doen bij Route040 het werk dat het beste aansluit bij het bereiken van hun doelen. “Dat zijn niet altijd de werkzaamheden die ze het leukste vinden”, zegt Aukje. “Maar ook dat hoort bij een goede medewerker zijn: je moet soms dingen doen die je minder leuk vindt. Doordat de jongeren samenwerken op de verschillende werkplekken, ontstaan hier mooie vriendschappen. Dat sociale stuk is net zo belangrijk voor een fijn leven. Route040 is voor jongeren een veilige eerste stap richting een toekomst waarin ze zo zelfredzaam mogelijk zijn.”

“Ik heb geleerd om met onbekende mensen te werken”

Joshua is leerling van MBS Eindhoven en bijna klaar bij Route040. Hij is bezig met zijn praktijkoriëntatie, bij een bedrijf dat werkkleding produceert. “Bij Route040 vind ik het heel leuk”, zegt hij. “Ik maak hier bijvoorbeeld zelf borrelplanken. Ik zaag de vorm uit en schuur de plank op. Dan worden de randen lekker zacht. Ik heb ook geleerd hoe ik met onbekenden moet samenwerken. Even wennen, maar dat gaat nu heel goed.”

Persoonlijke doelen

“Elke jongere komt hier met drie persoonlijke doelen”, vertelt Peter van Gameren, werkpleider namens het PWA-college. “Het zijn doelen die hen helpen een goede medewerker en een leuke collega te worden. Bijvoorbeeld ‘ik houd me aan afspraken’ of ‘ik concentreer me op mijn werk, ook als ik het minder leuk vind’. Elke dag staat één doel centraal waar de jongere aan werkt. Werk is bij ons een middel om dat doel te bereiken. Niet de vakvaardigheden, maar de werknemersvaardigheden zijn het belangrijkste. Na de werkdag evalueren we de doelen met de jongere. Is een doel bereikt, kiezen we een nieuw doel. Onze kracht is dat we jongeren écht zien: we zien wat ze moeten ontwikkelen en daar werken we gericht aan.”

Snel naar de website

Joshua

Zo binden, boeien en behouden we onze medewerkers

Net als voor andere organisaties is de krappe arbeidsmarkt voor SSOE een uitdaging. Die willen we het hoofd blijven bieden met een goed personeelsbeleid. Dat beleid bestaat uit vijf pijlers, een soort vijftrapsraket. Heel belangrijk voor SSOE: we willen alle collega's de kans geven om zich te blijven ontwikkelen en verder te groeien in hun vak. Zodat ze met passie, energie en plezier voor de SSOE-scholen blijven werken.

Vertrekpunt:
krapte op de arbeidsmarkt

1

1. Een goede start voor nieuwe medewerkers

Een goed begin is het halve werk. Dat betekent dat we nieuwe medewerkers goed inwerken en begeleiden. Zo leren zij sneller hoe het werkt bij SSOE en wat er van hen verwacht wordt. Kortom: we geven hen een soepele start, die een mooie basis legt voor een baan vol werkplezier en groeikansen. We organiseren ook bijeenkomsten voor nieuwe medewerkers, om direct verbinding met de organisatie te creëren.

2

2. Alle ruimte voor scholing en ontwikkeling

Onze medewerkers binden, boeien en behouden: daar gaan we voor. SSOE wil bovendien graag nieuwe professionals aantrekken. Dat doen we door onze collega's de kans te geven om zich te ontwikkelen en opleidingen te volgen. Toekomstige leerkrachten willen we graag motiveren om aan de slag te gaan in het speciaal onderwijs. Vierdejaarsstudenten kunnen bij ons een betaalde LIO-stage lopen, waarbij we meteen een aanbod voor een baan doen. Bovendien krijgen ze de mogelijkheid om via ons verder te studeren.

3

3. Investeren in werving & selectie

SSOE zet fors in op de werving en selectie van nieuwe medewerkers. Op een aparte, aantrekkelijke website delen we actief onze vacatures en daarnaast maken we veel gebruik van LinkedIn en Facebook om onze vacatures onder de aandacht te brengen. Ken je iemand die graag bij SSOE zou willen werken? Wijs hen gerust op de openstaande vacatures op www.werkenbisssoe.nl of de mogelijkheid om een open sollicitatie te sturen.

4

4. Verzuim zoveel mogelijk voorkomen

We willen graag dat onze mensen duurzaam inzetbaar zijn en dat ze gezond en met plezier aan de slag blijven. Ons verzuimbeleid is daarom vooral gericht op preventie. Het welzijn van medewerkers vinden we heel belangrijk. De kans is groot dat medewerkers dan tevredener én meer betrokken zijn bij SSOE, waardoor we hen voor onze organisatie kunnen behouden. We geloven dat medewerkers eerder bij een organisatie blijven die hun gezondheid ondersteunt en hen een goede balans tussen werk en privéleven biedt.

5

5. Het samenbrengen van generaties

Het verbinden van de oudere en jongere generaties collega's binnen SSOE levert een waardevolle bijdrage aan de ontwikkeling van medewerkers én organisatie. Daarom stimuleren we actief samenwerking en wederzijdse uitwisseling van kennis en ervaring tussen de verschillende generaties.

Eindbestemming:
gedreven medewerkers (nieuw én ervaren),
die met veel plezier bij SSOE blijven werken.

“Explosieve groei nieuwkomers maakt internationalisering van het onderwijs noodzakelijk”

SSOE groeit hard. MBS Eindhoven heeft 50% meer leerlingen dan vijf jaar geleden en de wachtlijst is lang. Dat komt onder andere door de internationalisering in de Brainport-regio: een onevenredig groot aantal kinderen van internationals komt terecht in het speciaal onderwijs. SSOE maakte samen met andere onderwijsinstellingen, bedrijven en overheid een gedegen plan van aanpak om het onderwijs in de regio te internationaliseren. Het doel: zorgen dat internationale kinderen op hun reguliere school de steun krijgen die ze nodig hebben.

Vier jaar geleden zag SSOE al dat het aantal aanmeldingen voor haar scholen sterk groeide. SSOE-bestuurder Hilbert de Vries: “Ook landelijk groeit het speciaal onderwijs, maar in de Brainport-regio was de groei anderhalf keer zo groot als in de rest van Nederland. Vorig jaar onderzochten we daarom waar die stijging vandaan kwam. 83% van de nieuwe aanmeldingen blijkt te bestaan uit kinderen met een migratieachtergrond. De helft daarvan is afkomstig uit gezinnen van kenniswerkers, die bij hightechbedrijven zoals ASML werken.”

Leerachterstanden

Daar bleken verschillende oorzaken voor te zijn. Veel kinderen zijn gewend aan een andere schoolstructuur (of gaan hier voor het eerst naar school), de taalbarrière speelt een grote rol en het gezin heeft vaak geen ondersteunend netwerk. “Kinderen beginnen op een reguliere basisschool, maar kunnen

het daar niet bijbenen”, zegt Hilbert. “Zo lopen ze een leerachterstand op en dan verwijst de school ze naar het speciaal onderwijs. Dat is de Nederlandse schoolstructuur: gaat het met het kind niet goed, dan moet het naar een andere plek. SSOE kan al die aanmeldingen niet aan. En we zijn er nog niet, want de komende tien jaar stromen nog eens duizenden internationale kinderen in op basisscholen in de regio. Steeds meer kinderen dreigen tussen wal en schip te raken. Dat kan zo niet langer. We moeten zorgen dat internationale kinderen mee kunnen komen in het regulier onderwijs.”

Plan van aanpak

Vorig jaar besloten de samenwerkingspartners in Brainport dit probleem versneld aan te pakken. Er is een regiegroep opgezet, bestaande uit onderwijssamenwerkingsverbanden, het bedrijfsleven en gemeenten. “We gaan werken aan de hand van drie themalijnen”, zegt

Hilbert. “Lijn 1 is de zogenoemde onboarding. Internationale kinderen en hun ouders worden vanaf dag 1 opgevangen en goed begeleid. Ze krijgen bijvoorbeeld ook les in hun eigen taal, naast het Nederlands. Lijn 2 is het bijscholen van leerkrachten, bijvoorbeeld door het leren over tweede taalvererving en het vergroten van cultuurbewustzijn. Lijn 3 is het internationaler maken van de onderwijsinhoud. We kunnen bijvoorbeeld niet meer volstaan met alleen Nederlandse geschiedenis, we moeten breder kijken.”

Elke school een internationaal karakter

Dit plan van aanpak brengt veel uitdagingen met zich mee, waarvoor een andere manier van denken nodig is. Zo zijn er voldoende leerkrachten nodig, die bij voorkeur een tweede taal als Chinees, Hindi of Turks spreken. “Partners van nieuwkomers zouden hier iets in kunnen betekenen, want zij hebben regelmatig onderwijservaring in het eigen land”, zegt Hilbert. “Maar hier hebben ze geen bevoegdheid om les te geven. De vraag is: hebben we altijd een bevoegde leerkracht nodig, of kunnen we flexibeler zijn in onze eisen? In onze onderwijsprogramma's moet ruimte komen voor cultuurverschillen. Een voorbeeld: Nederlanders vinden het heel belangrijk dat kinderen boeken lezen. Maar in andere culturen staat verhalen vertellen centraal. Moeten we dan toch het lezen pushen, of kunnen we beter een luisterboek aanbieden? Dit soort vraagstukken kan geen

enkel schoolbestuur alleen oplossen. Daarom ontwikkelen de onderwijsorganisaties in de regio, van SSOE tot Fontys en van het Summa College tot TU/e, bijvoorbeeld een internationaal scholingsprogramma, mede bekostigd door ASML. Zo kan elke school in onze regio uitgroeien tot een school met een internationaal karakter, precies volgens de Brainport-onderwijsvisie.”

De expertise naar het kind brengen

SSOE stond al voor inclusief onderwijs, maar inclusiviteit is een noodzaak geworden. Het speciaal onderwijs zit overvol. “We hebben te weinig ruimte, te weinig medewerkers en ook financieel is deze situatie niet houdbaar”, zegt Hilbert. “We mogen kinderen die niet mee kunnen komen op het regulier onderwijs, niet langer ‘automatisch’ naar het speciaal onderwijs verwijzen. Het is effectiever en veel goedkoper om het kind op zijn plek te laten zitten en de benodigde expertise daar naartoe te brengen. Ik wil leerkrachten dan ook oproepen om niet te wachten tot het echt niet meer gaat met een leerling. Trek op tijd aan de bel. Zo kunnen we het onderwijs sneller, beter en goedkoper organiseren, binnen een schoolsysteem waarin elk kind zich thuis voelt. Dat is grenzeloos goed onderwijs.”

Stan van Zoest, nieuwe directeur van de Antoon van Dijkschool en Van Dijkcollege

“De talenten van medewerkers mogen nog meer erkend worden”

Al sinds zijn studie is het speciaal onderwijs de rode draad in de loopbaan van Stan van Zoest. Tijdens een tussenjaar liep hij er vrijwillig stage en vanaf dat moment liet het speciaal onderwijs hem niet meer los. Sinds april 2023 is hij directeur van de Antoon van Dijkschool en het Van Dijkcollege, die samen één school vormen. “Ik wil graag samenwerken op basis van autonomie, competentie en verbinding.”

Stan kreeg het speciaal onderwijs met de paplepel ingegoten, doordat zijn moeder daar werkte. Hij hielp regelmatig mee bij activiteiten op haar school. Toen Stan zijn propedeuse voor de opleiding Social Work niet haalde, was het een logische keuze om er een jaar tussenuit te gaan en vrijwillig stage te gaan lopen in het speciaal onderwijs. “Vanaf dag één voelde ik me daar thuis”, vertelt Stan. “Ik ga harder lopen van mensen bij wie het niet allemaal vanzelf gaat. Zeker voor kinderen met een aanvullende ondersteuningsbehoefte, die dat extra steuntje in de rug keihard nodig hebben. Mijn tussenjaar is heel waardevol geweest, want daardoor wist ik precies wat ik wilde. Ik maakte alsnog mijn studie af en liep al mijn stages in het speciaal onderwijs. Na mijn afstuderen werkte ik elf jaar als trainer sociale vaardigheden, mentor en teamleider op De Berkenschutse in Heeze.”

Overstap

Vier jaar geleden maakte Stan toch de overstap naar het reguliere onderwijs, omdat hij daar de kans kreeg om verder te groeien. Hij volgde een traineeship bij schoolbestuur SALTO en werd daarna directeur van SALTO-School De Tempel in Eindhoven. “Tijdens mijn traineeship maakte ik kennis met SSOE en ik wist al snel: als er bij SSOE een vacature komt, dan ga ik ervoor”, zegt Stan. “De vacature voor directeur van de Antoon van Dijkschool was waar ik op wachtte.”

Ruimte geven

Bij zijn aantreden trof Stan een school met betrokken en bevlogen medewerkers, die alles doen om het onderwijs voor elk kind passend te maken. “Dat bevestigde dat dit de school is waar ik wil werken”, zegt Stan. “Ik wil dan ook voortborduren op hetgeen al goed gaat, maar ik zie ook volop kansen om de school verder te ontwikkelen. Ik vind bijvoorbeeld dat de talenten en kwaliteiten van medewerkers nog meer erkend mogen worden, zodat ze nog meer vertrouwen in hun eigen kunnen krijgen en verder kunnen groeien.”

Verbinden

Stan ziet het als zijn taak om te zorgen voor organisatorisch goede randvoorwaarden, zodat medewerkers hun werk optimaal kunnen doen. “Ik werk volgens de theorie van de T-shaped professional”, zegt hij. “Als directeur ben ik geen specialist, ik ben een generalist. Ik verzamel specialisten om me heen. Het is vervolgens mijn taak om deze mensen op de juiste posities te zetten en hen te verbinden.”

Natuurlijk volg ik en stuur ik bij waar nodig. Ik wil onze interne samenwerking vormgeven op basis van vertrouwen, autonomie, competentie en verbinding. Zo krijgen medewerkers die ruimte om het onderwijs zo in te richten dat het voor onze leerlingen het allerbeste is.”

Eén school, één gedachte

De Antoon van Dijkschool bestaat uit SO en VSO. “Sinds oktober 2023 profileert onze school zich met twee namen: de Antoon van Dijkschool en het Van Dijkcollege. Onze leerlingenraad stelde voor om het VSO een andere naam te geven. Dat maakt voor leerlingen duidelijk dat de stap naar de middelbare school is gezet. Een mooie gedachte, vandaar dat onze VSO nu het Van Dijkcollege heet. Maar dat is alleen in naam, in de praktijk blijven we één school, die werkt vanuit één gedachte. Dat doen we onder de slogan **Onderwijs speciaal voor jou.**”

Samenwerken

Stan is van plan om nog duidelijker uit te dragen wat zijn school wel kan doen voor kinderen en wat niet. “Soms lukt het écht niet om voor een kind een passende plek te vinden in ons onderwijs”, zegt hij. “We willen daarom nog hechter gaan samenwerken met zorgpartner ORO, om een integraal aanbod voor deze kinderen te maken. Daar gaan we ons de komende jaren voor inzetten. Bovendien wil ik graag intensiever samenwerken met de andere SSOE-scholen. Het zou zonde zijn om opnieuw het wiel uit te gaan vinden, als we kunnen leren van onze collega-scholen.”

Elke stap vooruit is een feestje

IOZ is een schoolvoorbeeld van goed samenwerken

Minke & Joyce

Jonge kinderen met een zeer intensieve ondersteuningsbehoefte en een laag ontwikkelingsniveau vielen in het verleden nog wel eens tussen wal en schip. Daarom startten de MBS en Lunet in 2022 een samenwerking waarin onderwijs en zorg elkaar in de klas versterken. Zo vinden kinderen met een zeer ernstige verstandelijke beperking tóch een plekje op een echte school!

Echte schoolklas

Op de deur van het lokaal hangt een bordje met de tekst 'Intensieve Onderwijs Zorggroep (IOZ)'. In plaats van een soort ziekenhuiskamer binnen te wandelen met medische apparatuur en kale witte wanden, loop je gezelligheid en kleur tegemoet. Dit is gelukkig een 'gewone' basisschoolklas. Orthopedagoog Minke de Zeeuw werkt op de Onderwijszorg-groepen.

Zij legt uit: "Op dit moment hebben we twee IOZ-klassen, elk met zes leerlingen. Per klas werkt een team van professionals nauw samen: groepsleerkracht, onderwijsassistent, pedagoog, orthopedagoog en (intern) begeleider. Op een reguliere schooldag zijn er drie teamleden aanwezig in de klas. De MBS organiseert het onderwijs aan de hand van een nieuw ontwikkelde leerroute op basis van de

ZML- en Planciusleerlijnen. Lunet draagt vanuit zorg bij aan het welbevinden van de leerlingen. Ze zijn heel welkom bij ons op school en zo moet het ook voelen."

Krachtige samenwerking

Joyce Verhoeven is pedagoog bij Lunet. Ze verruilde haar baan in de Jeugdzorg voor een plek op de IOZ, omdat ze gelooft in de kracht van de samenwerking. Joyce legt uit welke kinderen in aanmerking komen voor de IOZ. "Om toegelaten te worden is naast een TLV Hoog, een indicatie vanuit de Wlz/JW nodig. De IOZ wordt zo gefinancierd uit zowel onderwijs- als zorggelden. Het gaat om kinderen tussen de vijf en zestien jaar met een zeer ernstige verstandelijke beperking. Ze hebben intensieve ondersteuningsbehoeften op het gebied van nabijheid, aanbod en tempo. De IOZ is in eerste instantie gestart als pilot, en nu zijn er dus al twee klassen!"

Mooie methodieken

Intensief is de IOZ zeker. Het contact tussen de teamleden en de kinderen is close en vooruitgang komt met kleine stappen. Joyce, Minke en hun collega's werken met een combinatie van onderwijs- en zorgmethodieken. Er wordt een leerklimaat geboden waarbinnen basisveiligheid en aandacht centraal staan. Zo worden onderwijsdoelen behaald door bijvoorbeeld de inzet van Floorplay, TEACCH en Beleven In Muziek (BIM). Minke: "Taal is voor veel van deze kinderen ongrijpbaar, dus gebruiken we voorwerpen, afbeeldingen, gebaren en in sommige gevallen communicatiemapjes, waarbij we een foto koppelen aan een begrip of handeling. Het is een kwestie van blijven herhalen in verschillende contexten en goed blijven kijken naar de leerling en naar de ondersteuningsbehoefte achter het zichtbare gedrag. Elke stap vooruit, hoe klein

"Ook wij leren elke dag van elkaar"

ook, is een feestje." Joyce: "Ook wij leren elke dag van elkaar, want Lunet en de MBS vullen elkaar goed aan qua expertise. Het opstarten van de klas heeft tijd gekost. Complimenten aan de bestuurders van beide organisaties dat ze ons de ruimte hebben gegeven om met elkaar te pionieren naar een passende onderwijsvorm voor deze leerlingen. Voor leerlingen, ouders en professionals was het best spannend. Maar we zijn met vlag en wimpel geslaagd!"

Iara

Samen beeld geven aan taal

Eindhoven en de randgemeenten zijn in trek. Migranten uit alle werelddelen weten Brainport inmiddels te vinden. Voor die kenniswerkers, maar ook voor statushouders en vluchtelingen, is Nederlands de tweede taal (NT2). Ook op MBS Eindhoven zien leerkrachten en assistenten steeds meer anderstalige kinderen binnenkomen. Hoe gaan ze om met die grote instroom en met de taalbarrières? Nienke van Kollenburg en Fieke van Groningen vertellen erover.

Fieke aan. Fieke is Extern Begeleider Onderwijs en helpt vanuit de Externe Dienstverlening van SSOE bij het inpassen van NT2. SSOE is een van de pilot-partners die aan de slag is met het onderwerp NT2 dankzij de subsidiemiddelen van de Brainportgemeenten. Fieke: "Op deze school gebeurt al veel op het gebied van taalondersteuning, bijvoorbeeld met pictogrammen en gebaren. Alles in dit gebouw is gevisualiseerd, van dagindeling tot toiletbezoek. Op de tafeltjes staan foto's van de kinderen met hun naam erbij. Zo geef je beeld aan taal. Voor kinderen is communicatie essentieel voor hun welbevinden. Hoe gaan we hiermee om? Wat betekent dit voor het inzetten van bijvoorbeeld moedertalen op school?"

en verschillende waarden. Wat betekent het om uit een andere cultuur te komen? Welke verschillen zijn er tussen de onderwijssystemen? We willen de ouders van anderstalige kinderen goed kunnen begrijpen en andersom.

Nienke is interim-directeur Speciaal Onderwijs op de MBS. Ze heeft te maken met jonge kinderen met een leer- en ontwikkelingsachterstand, vaak in combinatie met een autismespectrumstoornis, ADHD of andere belemmerende factoren. "Het aantal aanmeldingen voor de SO-afdeling is zo groot, dat we twee jaar geleden zijn verhuisd naar een nieuwe, tijdelijke dependance op de Leuvenlaan. Nu werken we hier met elf groepen, maar nog steeds is er een wachtlijst. Dit geldt voor meerdere scholen in deze regio die (voortgezet) speciaal onderwijs aanbieden", legt Nienke uit.

Meekomen in Nederland

Soms hebben kinderen van ouders die vanuit het buitenland naar Brainport komen extra ondersteuning nodig in het voor hen onbekende onderwijssysteem. Thuis wordt geen Nederlands gesproken, maar op school en in de buurt wel. Nienke: "De vraag is of er bij deze kinderen sprake is van een ontwikkelingsachterstand, of van een taalprobleem? Dit is moeilijk te achterhalen. Uit onderzoek van SSOE blijkt in elk geval dat

Fieke & Nienke

80% van de huidige instroom op onze school bestaat uit kinderen van een of twee ouders met een anderstalige achtergrond. Deze kinderen kunnen niet altijd meekomen op de reguliere voorschoolse voorziening of basisschool."

Alles is taal

"Deze ontwikkeling zien we voorlopig niet veranderen. Dus rijst de vraag: hoe gaan we als school en als organisatie hiermee om?", vult

Breder beeld

Nienke: "We hebben een NT2-docent in het team. De logopedist, die inmiddels ook gebarendocent is, traint collega-docenten. Een andere collega gaat een opleiding volgen tot Specialist Nieuwkomersonderwijs. De verdere professionalisering van ons team is belangrijk." Fieke: "We gaan ook stapsgewijs aan de slag met cultuursensitiviteit om rekening te leren houden met de culturele achtergrond

Welke verwachtingen hebben we en zijn die realistisch? Hoe houd je zo goed mogelijk rekening met elkaar? Dat zijn dilemma's en daar moeten we het met elkaar over blijven hebben." "Tot slot kan een uitgebreider intakegesprek ons helpen om een beter beeld van het kind en het gezin te krijgen en ouders meer te betrekken bij de school", reageert Fieke enthousiast. "Ouders die willen voorlezen, in welke taal dan ook, dat zou toch mooi zijn?"

Op weg naar nog beter onderwijs

Interne auditoren SSOE houden collega's scherp

Als SSOE willen we onze leerlingen grenzeloos goed onderwijs bieden. Dat betekent dat we scherp moeten zijn op onze onderwijskwaliteit en alle processen die daarbij horen. In 2021 zette SSOE daarom een team van collega's op, dat op alle scholen twee uitgebreide audits uitvoerde. Uit de audits rolde een rapport vol bevindingen en aanbevelingen, waarmee scholen aan de slag konden. "Als de onderwijsinspectie ons nu zou beoordelen, dan zou ik onze score met alle vertrouwen tegemoetzien."

Monique & Irma

Eén van de doelen in het SSOE-koersplan is het verder verbeteren van de onderwijskwaliteit. Het oorspronkelijke doel was om een 'goed' te scoren van de Inspectie van het Onderwijs. "We zetten een plan in werking om die 'goed' binnen te kunnen halen", zegt Monique van Sprang, intern begeleider bij MBS Eindhoven en auditor voor SSOE. "Helaas schafte de inspectie deze manier van waarderen af en bestaat 'goed' niet meer, maar dat veranderde onze plannen natuurlijk niet. We willen nog

steeds onze onderwijskwaliteit verbeteren en onze leerlingen zo ver mogelijk brengen. Met of zonder inspectie, onze gezamenlijke drive is enorm groot."

Collega's als auditoren

Eén van de manieren om deze doelen te bereiken, is de inzet van een team van auditoren. Dit zijn elf collega's van SSOE, afkomstig uit verschillende disciplines, zoals leerkrachten, een logopedist, een intern begeleider, een teamleider en een orthopedagoog. Dit team is tijdens een intensieve training van twee dagen opgeleid om interne audits uit te kunnen voeren. Monique: "Ik meldde me aan als auditor, omdat ik wil helpen om een verbeterslag te realiseren op onze scholen. Ik vond dit een mooie manier om de diepte in te gaan."

Twee auditdagen

Het auditteam bezocht het SO en VSO van de Mytyschool, de Antoon van Dijkschool en MBS Eindhoven. Dat deden ze twee keer: in 2022 en 2023. Irma Hermans, teamleider VSO van de Antoon van Dijkschool: "De audits werden gedegen voorbereid. Van tevoren

leverden we een stapel documenten aan bij de auditoren, zoals het teamplan, schoolplan en de onderwijsresultaten. Vervolgens kwamen de auditoren een dag bij ons op bezoek, om ons te beoordelen op de domeinen onderwijsresultaten, kwaliteit en ambitie, onderwijsleerproces en schoolklimaat. We konden zelf ook onderwerpen aangeven waarover we de mening van de auditoren wilden weten. De behoefte van scholen is het uitgangspunt, de audits zijn een samenwerking tussen auditoren en scholen. De auditoren observeerden instructielessen in zes klassen en spraken uitgebreid met de directie, teamleiders, leerkrachten, onderwijsassistenten, leerlingen en ouders."

Doen wat we beloven

Monique: "Voorafgaand aan de auditdag bestuderen de auditoren alle documenten die de school heeft aangeleverd. Tijdens de auditdag kijken we of scholen waarmaken wat ze daarin beloven. Klopt dat wat op papier staat met hoe er werkelijk op school gewerkt wordt? Ik heb enorm van dit proces genoten. Het is boeiend

om de verhalen van alle betrokkenen te horen."

Enthousiaste reacties

Ook Irma is enthousiast over het auditproces. "Ik heb het als heel prettig ervaren", zegt ze. "Sowieso is een audit een krachtig initiatief. Je kunt wel denken dat je het goed doet, maar de kans bestaat dat je blinde vlekken hebt voor je werk. Een audit houdt je scherp en helpt je prioriteiten te stellen. Op de auditdag zelf kregen we al een goede terugkoppeling van de auditoren, onder begeleiding van adviseur Jessy van Meer. Later ontvingen we een compleet rapport en advies. Ik vond het sterk dat de audit afdelingsbreed werd afgenomen en alle betrokkenen bij ons een eenduidige manier van werken hebben gezien. Bovendien las ik zaken terug waarvan ik al wist dat we er mee aan de slag moesten, zoals de collegiale consultatie. De audit was een bevestiging dat dit voor ons een belangrijk actiepuntpunt is. De Inspectie deelt geen 'goed' meer uit. Maar als dat nog wel het geval zou zijn, dan zou ik hun bezoek met alle vertrouwen tegemoetzien."

Playing for Success Eindhoven: met de **wow-factor** werken aan leerdoelen

Onder schooltijd mee mogen doen aan een speciaal lesprogramma is natuurlijk al een feest. Maar als dat programma plaatsvindt in het PSV-stadion wordt het helemaal bijzonder. Acht leerlingen van Mytyschool Eindhoven en MBS Eindhoven begonnen dit jaar elk met een eigen leerdoel aan het programma Playing for Success. Na tien weken bij Playing for Success Eindhoven kunnen ze trots zeggen dat ze hun doel hebben bereikt. “We geven kinderen het extra steuntje in de rug dat ze nodig hebben.”

In schooljaar 2022/2023 namen acht SSOE-leerlingen deel aan Playing for Success, een programma dat mogelijk wordt gemaakt door dertig partners in de regio Eindhoven. Het doel van het initiatief is het ondersteunen van kinderen in hun sociaal-emotionele ontwikkeling. Het gaat om kinderen die bijvoorbeeld meer zelfvertrouwen kunnen gebruiken, beter willen leren samenwerken of meer voor zichzelf op willen komen. Playing for Success is een programma van tien weken, waar elk jaar zeshonderd leerlingen aan meedoen. De Mytyschool en MBS Eindhoven namen al voor het derde jaar deel, deze keer voor het eerst samen in één groep.

Leren met de wow-factor

Gijs van Dijsseldonk is centrumcoördinator bij Playing for Success. Samen met Juultje

Rovers en zestien enthousiaste stagiaires van mbo- en hbo-opleidingen runt hij Playing for Success. “Ons programma is bedoeld voor leerlingen van negen tot en met zestien jaar”, vertelt Gijs. “De scholen selecteren de leerlingen en zij bepalen -met ondersteuning- zelf hun leerdoelen. Wij gaan vervolgens aan de slag om die doelen stapje voor stapje te bereiken. Met veel persoonlijke aandacht en individuele begeleiding. Dat doen we op een bijzondere locatie: het PSV-stadion of het Parktheater. De kinderen van de SSOE-scholen volgen ons programma onder schooltijd bij PSV. Dat is leren met de wow-factor, want een mooiere locatie is er niet. We hebben een eigen ruimte in het stadion en we gaan veel het stadion in. De kleedkamers, de spelerstunnel, de perszaal. Dat vinden de kinderen natuurlijk geweldig.”

Tactische bespreking

Elke week ziet het programma er hetzelfde uit, opgebouwd aan de hand van de onderdelen van een voetbalwedstrijd. Deze aanpak is erkend door het Nederlands Jeugdinstituut. De kinderen beginnen met een warming-up, waarbij ze samen spelletjes spelen. Vervolgens gaan ze naar het stadion voor de ‘Tip & Top tactische bespreking’. “We splitsen de leerlingen op in kleine groepjes, die samen met hun begeleider hun doelen en voortgang bespreken”, vertelt Gijs. “Daarbij leren ze veel van elkaar. Sommige leerlingen moeten leren omgaan met hun emoties, terwijl anderen leren hun mening te uiten.”

Een rugzak vol tools

Na de tactische bespreking volgt een gezamenlijke teambuildingsactiviteit, verdeeld in een eerste en een tweede helft. Eén van de favoriete activiteiten is het bootspel, waarbij leerlingen moeten samenwerken om het vasteland te bereiken nadat hun boot gezonken is. Spelenderwijs werken de kinderen tijdens deze activiteit aan hun doelen. Na afloop is er de nabespreking, waarbij de groep samen evalueert hoe de activiteit is verlopen. Gijs: “De leerlingen die meedoen aan Playing for Success, laden hun rugzak vol met tools die ze hun hele leven kunnen gebruiken.”

Doortrekken naar de klas

Patricia van den Boom, leerkracht bij MBS Eindhoven: “Playing for Success is een geweldig programma. Met hulp van de enthousiaste begeleiders leren onze leerlingen om steeds kleine stapjes vooruit te zetten. Als school krijgen wij een ontwikkelverslag per leerling, zodat we weten wat er speelt. Zo werken we in de klas verder aan hun leerdoelen. Ouders worden ook betrokken door Playing for Success, zodat thuis de lijn doorgetrokken kan worden.”

Succeservaringen

Wesley Coolen is onderwijsassistent bij MBS Eindhoven. Hij ziet dat de deelnemende leerlingen bij Playing for Success zekerder van zichzelf worden en steviger in hun schoenen komen te staan. “Tijdens de teambuildingsactiviteiten zie je hoe ze groeien”, zegt hij. “Zo hadden we eens een stille, verlegen leerling, die zich het liefst onzichtbaar maakte. Door Playing for Success kroop ze uit haar schulp en nam ze tijdens een teamactiviteit opeens het voortouw. Dat komt door de intensieve begeleiding en de veilige groep. De leerlingen zitten in hetzelfde schuitje: ze hebben allemaal een leerdoel waar ze aan moeten werken. De gezamenlijke ‘succeservaringen’ van Playing for Success werken heel goed. Leerlingen slagen er elke week in om hun activiteiten tot een goed einde te brengen. Dat motiveert enorm.”

“Ik geef mezelf nu een 10 voor doorzetten”

Lotte zit op de Mytyschool en behaalde in juli haar diploma voor Playing for Success. “Ik vond het superleuk om te leren in het stadion van PSV”, vertelt ze. “Ik had ook een leerdoel: ik wilde meer met andere kinderen leren praten. Dat is gelukt! Ik heb zelfs nieuwe vrienden gemaakt.” Giano is ook leerling van de Mytyschool en heeft net als Lotte zijn Playing for Success-diploma op zak. Hij wilde leren doorzetten, ook als iets moeilijk is. “Voor doorzetten gaf ik mezelf eerst een 4. Nu is dat een 10. Ik vond de activiteiten heel leuk. Blind tekenen bijvoorbeeld. Het was lastig, maar het is gelukt. Het gaafste was de spelerstunnel waar we doorheen mochten met z’n allen. Net als de voetballers van PSV!”

Numicon maakt getallen concreet, door getalsymbolen te koppelen aan patronen en door kinderen de getallen letterlijk te laten zien en voelen. Het structurerende rekenmateriaal van Numicon helpt kinderen abstracte getallen en hoeveelheden beter te begrijpen. In 2019 vertaalde SSOE de Engelstalige methode en sindsdien worden de handleiding en lesmaterialen verkocht in de eigen Numicon-webshop van SSOE. SSOE wordt elke drie jaar opnieuw beoordeeld door Oxford University en in 2023 ontvingen we een verlenging van onze accreditatie. Numicon biedt de Handleiding Brede Basis voor kleutergroepen en een sterke overgang naar groep 3 en sinds 2022 is er de Handleiding Remediërend Rekenen, die SSOE ook uit het Engels vertaalde.

Goed fundament

Karen Marseille, Numicon-trainer en extern begeleider Onderwijs bij SSOE: "In de rekenontwikkeling is het essentieel dat je een heel goed fundament legt. Als een kind een stukje van de rekenbasis niet begrijpt, dan loopt het al snel vast zodra rekensommen moeilijker of abstracter worden. Het kan dan lastig zijn om te achterhalen welke rekenvaardigheid precies ontbreekt. Daardoor groeit de kans dat de leerkracht met het kind met de verkeerde dingen aan de slag gaat of doorgaat in de leerlijn. Dan wordt de achterstand alleen maar groter."

Observatielijst

De Handleiding Remediërend Rekenen helpt om de rekenontwikkeling van een kind in beeld te brengen en uit te zoeken welk onderdeel het niet begrijpt. De uitgebreide handleiding kan gebruikt worden naast reguliere rekenmethodes. "De handleiding bevat onder andere een uitgebreide observatielijst, die de leerkracht

tijdens het werken met het kind invult", zegt Karen. "Deze lijst sluit aan bij de rekendomeinen en bevat verschillende manieren om het rekenbegrip te testen. Zo ontstaat een soort flowchart: wat kan een kind wel, en wat kan het niet? Op die manier achterhaal je stap voor stap waar het knelpunt zit. Vervolgens biedt de handleiding volop suggesties voor oefeningen en Numicon-materialen die je kunt inzetten om te zorgen dat het kind het wél gaat begrijpen."

Kindprofiel

Aan de hand van de handleiding kan ook een kindprofiel opgesteld worden. Dit profiel brengt zaken in beeld die de rekenvaardigheden kunnen beïnvloeden, maar die breder zijn dan rekenen en wiskundige aspecten. "Denk aan problemen met het geheugen, zelfvertrouwen en concentratie", zegt Karen. "Als je weet welke aandachtspunten een kind heeft, dan kun je daar je rekeninstructie en materialen op afstemmen."

Rekenplezier

De handleiding zorgt ervoor dat je als leerkracht gericht kunt ingrijpen, zodat een leerling zich verder kan ontwikkelen in het rekenen. "Bovendien vind ik het sterk dat de handleiding positief is geformuleerd", zegt Karen. "Het gaat uit van waar het kind al goed in is, er is alleen een ontwikkelpunt waaraan gewerkt moet worden. Belangrijk, want die insteek is goed voor de eigenwaarde en het rekenplezier van kinderen. Veel kinderen zeggen 'ik kan niet rekenen' en dat is jammer. Ze kunnen het best, er mist alleen een stukje in de basis. De Handleiding Remediërend Rekenen biedt leerkrachten alle handvatten die nodig zijn om dat fundament alsnog compleet te maken."

Nieuwe handleiding Remediërend Rekenen van Numicon

Gericht bouwen aan een sterk rekenfundament

SSOE is officieel opleider voor de Numicon-rekenmethode op Nederlandstalig grondgebied. Numicon is een Engelse methode, ontwikkeld door Oxford University, die kinderen spelenderwijs meeneemt in het leren rekenen. In 2022 werd in Nederland de nieuwe Handleiding Remediërend Rekenen geïntroduceerd, bedoeld voor kinderen in de middenbouw. Met deze handleiding brengen leerkrachten in kaart welk specifiek rekenonderdeel een kind nog niet begrijpt, en krijgen ze volop handvatten om daarmee aan de slag te gaan.

Training en bestellen

Om aan de slag te kunnen met de handleiding, is het belangrijk om eerst een training te volgen. Daarvoor kun je je inschrijven via www.numicon.nl. Via webshop.ssoe.nl zijn de handleidingen en materialen van Numicon te bestellen.

snel naar
de website

check ook
ons filmpje

Gerda Lukkien is de nieuwe directeur van Mytyschool Eindhoven

“Kansenongelijkheid raakt mij diep”

Een rode loper lag klaar toen Gerda Lukkien (46) haar eerste werkdag startte bij de Mytyschool Eindhoven. Alle kinderen stonden met vlaggetjes te zwaaien. Met de overhandiging van een grote sleutel werd ze officieel de nieuwe directeur. Inmiddels geeft ze vier maanden leiding aan het team van 75 medewerkers. Hoe heeft ze na die daverende ontvangst de eerste tijd ervaren? En wat zijn haar plannen voor de komende periode?

“Ik voel me vanaf dag één enorm welkom. Ik heb wel eens eerder een directiewisseling meegemaakt, maar die ging niet op deze manier”, glundert Gerda. “Op dit moment bevind ik me nog in de ‘verwonder- en kijkfase’ waarin ik veel verken, ontdek en analyseer. Speciaal onderwijs is een andere tak van sport dan het regulier onderwijs waar ik vandaan kom. Wat me bijvoorbeeld verbaasde is dat er zoveel personen om één kind kunnen opereren. Dat is

sionaliseren. “De vorige directeur heeft daarmee al een start gemaakt en mede daarom is de basis van de school prima op orde. Ik wil aan het ingezette beleid graag een goed vervolg geven. Vanuit SSOE voel ik veel vertrouwen. Grenzeloos goed onderwijs staat voorop en dat vraagt om sterk samenwerkende teams, zelfreflectie en passende ondersteuning. Mensen in hun kracht zetten, zodat ze vanuit hun sterkste competentie en grootste passie een bijdrage kunnen leveren aan de doelstellingen van de school, dat is voor mij de kern.”

Verdiepen en uitdagen

De persoonlijke kennismakingen met de teamleden zijn afgerond en de visie van de nieuwe directeur is helder. Collectiviteit, het bundelen van krachten en de borging van kennis zijn duidelijke speerpunten die in de gesprekken voorbijkwamen. “Leerkracht zijn is een vak en vakmanschap moet je onderhouden”, stelt Gerda. “Maar we zijn niet meer gewend om vakliteratuur te lezen of ons te verdiepen in nieuwe inzichten. Kennis van cognitieve psychologie bijvoorbeeld, oftewel hoe ons brein werkt, is behoorlijk handig als je zelf wilt doceren. Laten we elkaar vooral blijven uitdagen!”

Hoge verwachtingen

Mytyschool Eindhoven biedt onderwijs aan 190 leerlingen tussen de 4 en 20 jaar. Ze hebben een motorische/medische problematiek en een laaggemiddelde tot gemiddelde intelligentie. Persoonlijke ontplooiing en participatie in de samenleving zijn voor hen niet vanzelfsprekend. En juist dat prikkelt Gerda. “Mijn overtuiging is dat onderwijs dient om kansenongelijkheid tegen te gaan. Onderzoek van de Universiteit Nijmegen heeft aangetoond dat voor kinderen met een bepaalde voornaam, uit een specifiek stadsdeel of uit een gebroken gezin de lat automatisch lager ligt. En dat is heel verdrietig. Juist bij deze - en onze - kinderen zou de lat hoger moeten liggen. Ik heb daarom hoge verwachtingen. Dat betekent niet dat ik alle kinderen naar het VWO wil krijgen, want daar gaat het helemaal niet om, maar wel dat je het maximale eruit haalt wat erin zit.”

een groot goed en heel bijzonder. Ik snap nu dat mensen hun hart verliezen aan deze leerlingen met hun mogelijkheden.”

Teams met passie

Gerda maakte vliegreun als leidinggevende en maakte eerder een groot professionaliserings-traject mee. Ook voor Mytyschool Eindhoven ziet ze kansen om het team verder te profes-

Ouders actief betrekken versterkt de ontwikkeling van kinderen

Voor de ontwikkeling van kinderen is het belangrijk dat hun ouders actief betrokken zijn bij hun leerproces. Wat ze op school leren, kan thuis worden voortgezet. Zo krijgen ze meer zelfvertrouwen, raken ze gemotiveerder en ontwikkelen ze zich sneller. De Antoon van Dijkschool besteedt veel aandacht aan het betrekken van ouders. "Dankzij onze samenwerking is Juliusz enorm gegroeid."

Om ouders nog meer te betrekken bij de ontwikkeling van hun kinderen, startte de Antoon van Dijkschool in 2022 met het maken van portfolio's. Dat is een persoonlijke map waarin de groei van het kind wordt vastgelegd. Leerkrachten vullen het portfolio twee keer per jaar in en leerlingen stoppen er werkjes in waar ze trots op zijn. "We willen het traditionele rapport omzetten in een portfolio, dat we samen met ouders en leerlingen bespreken", vertelt Tessa Hendriks, leerkracht. "We nodigden de leerlingen ook uit om bij het oudergesprek te zijn. Aan de hand van het portfolio is het makkelijker om in gesprek te gaan met kinderen."

Communicatie verbeteren

Teamleider Mieke Vogels: "Het is belangrijk dat we als school goed blijven nadenken over het verder verbeteren van de communicatie met ouders. Wat hebben zij nodig om de ontwikkeling van hun kind goed te kunnen volgen? Sommige ouders willen graag elke paar weken een kort gesprekje, anderen vinden het prima

Op één lijn

Willeke Vermeulen is moeder van Nemo (12): "Ik vind dat de Antoon van Dijkschool goed communiceert met ouders. Nemo mag ook bij de oudergesprekken zijn en dat werkt: ik hoor

al snel naar cijfers. De scores kunnen wat mij betreft inzichtelijker weergegeven worden. Erg leuk aan het portfolio vind ik het blad 'Dit heb ik geleerd'. Dat bespreek ik samen met Nemo en het is leuk om te zien hoe positief zijn ontwikkeling wordt geformuleerd. Met volop complimenten!"

Groei

Ook Karolina Pruska, moeder van Juliusz (12 jaar), is positief: "Als ik ergens vragen over heb, dan kan ik altijd terecht bij de leerkrachten. We praten over hoe ik dingen thuis aanpak en ik weet waar ze op school mee bezig zijn. Toen Juliusz in 2016 op de Antoon van Dijkschool kwam, praatte hij vrijwel niet. Daardoor wist ik nooit wat hij voelde of dacht. Ons eerste doel was dan ook om hem aan het praten te krijgen en daar hebben we een plan voor gemaakt. Dat heeft gewerkt, want ik zag Juliusz groeien.

Karolina, Juliusz, Tessa, Willeke, Mieke

om alleen de Parro-app bij te houden. De afstand tot school zo klein mogelijk maken, daar gaat het om. Omdat onze kinderen vaak met busjes naar school komen, hebben we veel minder informele oudercontacten op het schoolplein dan in het reguliere onderwijs. Dat betekent dat we extra moeten investeren om de lijntjes kort te houden."

dan toch dingen die ik nog niet wist. Nemo zelf vindt het ook interessant om erbij te zijn. Als er iets speelt, dan stuur ik een appje en dan krijg ik snel een reactie terug. De school en ik zitten op één lijn als het om Nemo gaat. Hij laat thuis hetzelfde zien qua gedrag en ontwikkeling als op school. Aan het portfolio moet ik nog een beetje wennen. Ik ben vrij zakelijk en kijk

Het gaat nu heel goed met hem. Hij kletst volop en hij gaat met plezier naar school. Meer kan ik niet wensen." Tessa: "Als Juliusz ergens moeite mee heeft, dan gaan Karolina en wij daar op dezelfde manier mee om. Daardoor leert hij sneller om het te overwinnen. Dat is de kracht van een goede samenwerking tussen school en thuis."

Dankzij intensieve samenwerking tussen SSOE, school, opvanglocatie en ouders

Roy speelt weer met zijn klasgenoten tijdens de schoolpauzes

Roy* (12) voelt zich goed als hij duidelijkheid heeft en in een vast ritme zit. Maar door zijn autisme heeft hij het moeilijk in vrijere situaties, zoals de schoolpauze en de gymles. Dan groeit de kans dat hij prikkels opzoekt of ze zelf creëert. Om hem hier beter mee om te leren gaan, schakelde Kindcentrum Octopus het Autisme Steunpunt van SSOE in. SSOE, de school, opvang De Kinderburgt en de ouders van Roy werken sinds twee jaar nauw samen en met succes: Roy zette het afgelopen jaar grote stappen.

Op één lijn

Jan van Dijk, pedagogisch medewerker van De Kinderburgt: "De situaties die Roy moeilijk vindt, komen op allerlei plekken in zijn leven terug. Ook bij ons. Daarom is het belangrijk dat de verschillende partijen weten hoe het met hem gaat. Wat loopt goed, waar worstelt hij mee, zijn er bepaalde afspraken gemaakt, waren er incidenten? Dan kunnen we met hem allemaal aan dezelfde dingen werken, terugkomen op bepaalde gebeurtenissen en zorgen dat we hierin op één lijn zitten. Ik kom ook bij Roy thuis, om zijn ouders te ondersteunen. Alle plaatsen waar Roy onderwijs of zorg krijgt, zijn zo met elkaar verbonden."

Gezamenlijke map

Om de samenwerking te versterken, introduceerde Yvonne een map. Deze map rouleert tussen de betrokkenen en zij houden daarin op een positieve manier bij hoe het met

"Ons doel is om de overstap naar het VO zo passend mogelijk te maken, door zijn ondersteuningsbehoeften goed in kaart te brengen", zegt Yvonne. "Daarvoor hebben Roy en ik samen VO-competentielijsten ingevuld. Waar wil Roy aan werken, wat wil hij leren? Daar gaan we nu mee aan de slag, samen met zijn leerkracht Annemijn. Het is de bedoeling dat Annemijn straks deze gesprekken van mij overneemt en ik aansluit als het nodig is."

Lessencyclus

Yvonne voert niet alleen gesprekken met Roy, ze coacht ook zijn leerkrachten bij het omgaan met zijn autisme. Soms observeert ze in de klas en leerkrachten kunnen bij haar terecht met vragen. Simone: "Yvonne heeft bovendien in samenwerking met de leerkracht van groep 7, Romy Janssen, een lessencyclus gemaakt voor de hele klas van Roy. Die gaat over sociale vaardigheden, grenzen aangeven en grenzen aanvaarden. Het helpt alle leerlingen als ze leren dat niet iedereen hetzelfde is en dat het belangrijk is om daar begrip voor te hebben."

Zelfstandiger

De intensieve samenwerking tussen de verschillende partijen werkt goed. Roy gaat weer naar buiten in de pauzes en ging zelfs mee op schoolkamp. "Hij zoekt nu ook aansluiting bij zijn klasgenoten", zegt Diana. "Zo wil hij op tijd op school zijn, zodat hij nog even kan 'hangen' op het schoolplein. Ik vind hem ook zelfstandiger geworden. We kunnen, dankzij de map, beter met elkaar praten. Zijn leerkracht Romy was hierin ook heel belangrijk. Ze had echt een klik met Roy, ze zag hem en ze ging op een heel positieve manier met hem om." Jan: "Het is mooi om te zien dat ik Roy nu kan vertrouwen. We maken duidelijke afspraken en hij neemt de verantwoordelijkheid om zich daaraan te houden." Ook zijn leerkracht Annemijn is tevreden: "Roy is dit schooljaar goed gestart en het contact met zijn klasgenoten is een stuk positiever. Een hele winst ten opzichte van twee jaar geleden."

Simone, Annemijn, Yvonne, Jan, Diana

Twee jaar geleden werd Yvonne Hilberink, extern begeleider bij het Autisme Steunpunt van SSOE, benaderd door Kindcentrum Octopus in Boekel. Hun leerling Roy zat toen in groep 6 en had extra ondersteuning nodig. Zijn moeder Diana: "Roy is een lieve, creatieve jongen met humor. Als hij weet wat hij moet doen, dan rolt hij overal doorheen. Maar als een situatie minder duidelijk is, dan gaat hij prikkels opzoeken. Tijdens de schoolpauze zorgde dat bijvoorbeeld voor problemen, ook met andere kinderen." Simone Mulders, intern begeleider bij Kindcentrum Octopus: "Op een gegeven moment ging Roy tijdens de pauzes niet meer mee naar buiten. Daarom vroegen we een consultatie aan bij SSOE. We wilden weten hoe

we Roy konden helpen om sociaal vaardiger te worden."

Arrangement

Yvonne Hilberink is de extern begeleider die vanuit SSOE kwam observeren: "Op basis daarvan heb ik een arrangement gemaakt", vertelt ze. "Dat bestaat uit een individueel begeleidingstraject, waarbij ik eens in de drie weken een een-op-eengesprek met Roy voerde. Daarnaast besloten we om intensief samen op te trekken met alle partijen die betrokken zijn bij Roy. Dat zijn de school, zijn ouders en De Kinderburgt, de opvanglocatie waar Roy een weekend in de maand verblijft. We overleggen regelmatig en houden de lijnen heel kort."

Roy gaat. Yvonne gebruikt de map tijdens haar gesprekken met Roy om hem inzicht in zichzelf te geven en de map biedt houvast voor iedereen. "Voor ons werkt dit heel goed, maar Roy vindt de map helemaal niet fijn", zegt Yvonne. "Hij vindt alle extra begeleiding die hij krijgt onzin, want hij wil 'gewoon' zijn. Dat we de map hebben, is voor Roy wel een belangrijk signaal. Hij ziet zo dat we niet allemaal eilandjes zijn en dat we werken volgens dezelfde afspraken."

Inzicht

Roy zit nu in groep 8 en stapt straks over naar het voortgezet onderwijs. Dat staat nu centraal in zijn oplossingsgerichte begeleidingsgesprekken met Yvonne.

Rond de tafel

Van links naar rechts.

- Simone Mulders, intern begeleider bovenbouw bij Kindcentrum Octopus
- Annemijn van Lindenberg, leerkracht groep 8 van Kindcentrum Octopus
- Yvonne Hilberink, extern begeleider onderwijs bij Autisme Steunpunt van SSOE
- Jan van Dijk, pedagogisch medewerker De Kinderburgt, opvanglocatie voor kinderen met gedragsproblemen
- Diana, moeder van Roy

Esther Beurskens was twintig jaar leerkracht in het speciaal onderwijs, voordat ze extern begeleider bij SSOE werd. Ze werkte met kinderen met complexe problematiek. “Toen ik voor SSOE aan de slag ging, was mijn werk vooral gericht op preventie”, vertelt ze. “Ik werkte met individuele leerlingen met een hulpvraag in hun gedrag, zodat zij op hun eigen basisschool konden blijven. Tegenwoordig word ik steeds vaker ingeschakeld als het al fout is gegaan met de groepsdynamiek in de klas. Sinds corona is het aantal hulpvragen bovendien enorm gestegen en de vragen worden steeds diverser. Het gaat niet meer om één kind, maar om de dynamiek in de hele groep, en daarmee om de interactie tussen leerkracht en leerlingen.”

brengen. Als dat is gelukt, dan kunnen kinderen weer van en met elkaar leren. De leerkracht wordt zo overbodig mogelijk, zodat hij of zij meer tijd krijgt voor de zorgvraag van individuele leerlingen.”

Bewustwording is de sleutel

De training duurt tien weken en bestaat uit acht tot twaalf interventies. Die zijn gericht op onderwerpen als zelfvertrouwen, jezelf mogen zijn, voor jezelf opkomen en voor anderen opkomen. Esther biedt bovendien de aanvullende workshop Plagen? Of pesten! “De sleutel voor gedragsverandering is bewustwording”, zegt ze. “Als kinderen iets ‘moeten’ van de juf of meester, dan doen ze dat niet vanuit intrinsieke motivatie. Ik maak ze

Werken aan groepsdynamiek

Training (On)rust in mijn groep! brengt **basisrust** in de klas terug

Als er geen basisrust heerst in een klas en de groepsdynamiek uit balans is, dan wordt lesgeven steeds moeilijker. Esther Beurskens, extern begeleider onderwijs bij SSOE, ontwikkelde daarom de training (On)rust in mijn groep! - groepsdynamica. Hierbij werkt ze samen met de leerkracht aan het sterker maken van de hele groep, zodat de leerkracht meer ruimte krijgt voor de zorgvragen van individuele leerlingen.

Groepsdynamiek

Al haar kennis en ervaring verwerkte Esther in haar training (On)rust in je groep! – groepsdynamica. Ze werkt op vraag van scholen in heel Nederland, zowel in het basisonderwijs als in het mbo. “Ik word bijvoorbeeld ingeschakeld voor klassen met leerlingen die geen enkel gezag accepteren of waar gepest wordt”, zegt ze. “Of in klassen met leerlingen met complexe zorgvragen, zoals ASS, ADHD, ADD, trauma en hechtingsproblematiek. Deze kinderen hebben veel aandacht nodig en zo kan de groepsdynamiek uit balans raken.”

Aanpak

De basistraining bestaat uit twee onderdelen: in samenwerking met de leerkracht maakt Esther de groep sterker, omdat de groep essentieel is voor het functioneren van een kind. Daarnaast ondersteunt ze de leerkracht met raad en daad, kennis en kunde. Esther: “Dit zorgt voor bewustwording en voor vertrouwen, waarmee de leerkracht de basisrust in de klas terug kan

tijdens de training bewust van hun gedrag en wat dat betekent voor zichzelf en anderen.”

Maatwerk

De training is geen standaard programma: Esther bekijkt wat een klas nodig heeft en zorgt voor maatwerk. “Ik draai echt mee in de klas”, zegt ze. “Ik sta naast de leerkracht, we doen het samen. Ik neem de klas ook over, zodat de leerkracht zijn of haar klas eens rustig kan observeren. Ik heb zelf jaren ervaring met voor de klas staan en ik weet wat het is om handelingsverlegen te zijn in moeilijke groepen. Daarom kan ik leerkrachten ook zo goed helpen om de regie over de groepsdynamiek in de klas terug te pakken.”

(on)rust!

Van elkaar leren in
Opleidingsnetwerk Samen Opleiden

Samen het Speciaal Onderwijs **aantrekkelijk maken** voor startende leerkrachten

Pabo De Kempel in Helmond levert elk jaar zo'n 155 nieuwe leerkrachten af. Maar het vak van leraar leer je niet alleen in de schoolbanken. Op de MBS kunnen studenten kennismaken met het (Voortgezet) Speciaal Onderwijs en er stagelopen. Samen met Pabo De Kempel zorgt SSOE ervoor dat aspirant-leerkrachten goed geïnformeerd en begeleid worden als ze kiezen voor deze vorm van onderwijs. Want we willen niet dat startende leerkrachten afhaken.

Sia & Yvonne

hogeschool beperkt. De begeleiding wordt in de nieuwe situatie intensiever, net als de onderlinge afstemming. We gaan werken vanuit de driehoek stagiair, opleider en stageplek. Het Speciaal Onderwijs vraagt namelijk andere skills van studenten dan de meeste reguliere onderwijsinstellingen.”

“Het Speciaal Onderwijs vraagt andere skills”

Leerproces

Met name studenten die op pedagogisch en didactisch vlak creatief zijn passen goed op de MBS en de andere scholen van SSOE.” Sia: “Veel studenten zijn onbekend met het Speciaal Onderwijs of ze deinzin ervoor terug. Het moet je ook liggen om met onze bijzondere kinderen te werken. Die vragen veel nabijheid en een gestructureerde pedagogische/didactische omgeving met veel voorspelbaarheid, om tot leren te komen. Fouten maken mag, dat hoort

bij het leerproces. Mijn collega's en ik nemen de jonge leraar stap voor stap mee in dat proces. We nemen ze mee in de manier waarop wij ons onderwijs inrichten voor kinderen met leerproblematiek, een autismestoornis of een verstandelijke beperking. Zo willen we voorkomen dat een stagiair denkt 'dit lukt me niet, dus ik ben niet geschikt voor het onderwijs'.”

Startende leerkrachten behouden

Het Opleidingsnetwerk Samen Opleiden begon in 2019 als samenwerkingsverband tussen Pabo De Kempel en zeven schoolbesturen uit het primair onderwijs. Inmiddels zijn 24 besturen van regionale onderwijsinstellingen aangesloten. Sinds een paar jaar is dus ook SSOE in het netwerk vertegenwoordigd. “We werken als opleider en werkveld nauw samen, omdat we allemaal dezelfde doelen hebben: een hoge kwaliteit van leerwerkplekken bewerkstelligen door kennisuitwisseling, het vergroten van de doorstroom in de opleiding en startende leraren behouden voor het onderwijs”, zegt Opleidingsmanager bij Pabo

De Kempel Yvonne Franzen. “We werken vanuit vertrouwen aan onze gedeelde missie en koesteren de diversiteit en eigenheid van partners. Je kunt niet *niet* samen opleiden, daar zijn we van overtuigd. De behoeften van de kinderen in het Speciaal Onderwijs zijn anders, en dat vraagt om andere vaardigheden van de aanstaande leraar. Daar willen we goed op kunnen inspelen en daarom is het belangrijk dat SSOE in het netwerk is vertegenwoordigd. Onze studenten kunnen tegenwoordig al vroeg in hun studie kennismaken met de MBS dankzij speciale projectweken. Ook kunnen ze al op een eerder moment in hun opleiding stage lopen. Dan gaan de luiken open en zien ze dat er in het Speciaal Onderwijs mooie dingen gebeuren. Onbekendheid maakt plaats voor nieuwsgierigheid!”

snel naar de website
van Opleidingsnetwerk
Samen Opleiden

Praktische tips maken gymles makkelijker voor leerling én leerkracht

gaan met hun beperkingen. Denk aan wachten in een rij, grenzen verleggen, hulp vragen. Onze leerlingen kweken zelfvertrouwen tijdens de gymles, doordat we hen laten zien wat ze wél kunnen. Zo krijgen ze plezier in bewegen. Bij ons vindt vrijwel iedereen gym leuk.”

Iedereen kan meedoen

Tijdens de gymlessen op Mytylschool Eindhoven

hun motoriek. “Ik kom de gymles observeren, zodat ik leerkrachten gericht kan voorzien van makkelijk toepasbare tips”, zegt Monique. “Ik kies voor laagdrempelige tips, waar de hele klas iets aan heeft. Tips over lesstructuur, instructies en duidelijkheid komen voor iedereen van pas. Ik beoordeel niemand. Ik help alleen om de gymles makkelijker te maken voor leerling én leerkracht. Ik leer leerkrachten om op een andere manier naar een kind te kijken. Met meer bewustwording, inzicht in de leerling en kleine aanpassingen in bijvoorbeeld oefeningen of materialen, komen we vaak al heel ver.”

Eigen keuzes maken

Soms gaat Monique nog uitgebreider aan de slag. “Ik ben bijvoorbeeld ingeschakeld voor

Coco, Quinsey, Finn, Monique

Sophie

Gymles in het speciaal onderwijs is veel meer dan beter leren bewegen. Gymles helpt bij het leren omgaan met beperkingen, groei van het zelfvertrouwen en het leren omgaan met anderen. Monique Hazebroek is vakleerkracht bewegingsonderwijs bij Mytylschool Eindhoven en gymexpert bij de Externe Dienstverlening van SSOE. Ze helpt leerkrachten in het reguliere onderwijs om de gymles voor alle leerlingen toegankelijk te maken. “Met kleine aanpassingen kom je vaak al heel ver.”

Monique is ruim twintig jaar vakleerkracht bewegingsonderwijs op de Mytylschool. Sinds een jaar is ze bovendien gymexpert bij de Externe Dienstverlening. “De gymles heeft in het reguliere onderwijs een andere rol dan in het speciaal onderwijs”, vertelt ze. “In het reguliere onderwijs draait het vooral om beter leren bewegen. In het speciaal onderwijs is beweging een middel om sociaal-emotionele vaardigheden te leren en leerlingen om te leren

Quinsey

doen de leerlingen hetzelfde als in het reguliere onderwijs, zoals klimmen en klauteren, bewegen op muziek en balsporten. Maar dan met aanpassingen waar die nodig zijn. “Het is heel belangrijk dat alle kinderen mee kunnen doen, zodat ze zich geen uitzondering voelen”, zegt Monique. “Dat is goed voor hun eigenwaarde. Dat zelfvertrouwen hebben ze hard nodig om straks hun plek in de maatschappij te vinden.”

Laagdrempelige tips

Als gymexpert voor Externe Dienstverlening wordt Monique ingezet op reguliere basis- en middelbare scholen. Ze helpt leerkrachten om de gymles toegankelijk te maken voor alle leerlingen, zodat iedereen deel kan nemen. Ook kinderen die bijvoorbeeld snel vermoeid zijn, minder belastbaar zijn of problemen hebben met

een leerling met een beperking, die zich tijdens gym opgejaagd voelt door haar klasgenoten. We gaan een belevingscircuit maken, zodat klasgenoten kunnen ervaren hoe het is om met een beperking te gymmen. We binden een hand op de rug, laten hen ademen door een rietje en lopen op schuimblokken. Zo willen we meer onderling begrip creëren. Andersom wil ik ook lessen uit het reguliere onderwijs naar het speciaal onderwijs brengen. Ik denk bijvoorbeeld dat wij onze leerlingen soms wat te veel beschermen. Net als in het regulier onderwijs mogen we best duidelijker zijn over wat we van hen verwachten. Ik wil hen bovendien helpen om hun eigen keuzes te maken. Waar willen ze beter in worden, wat willen ze kunnen? Dat maakt onze leerlingen eigenaar van hun leerproces.”

Raad van Toezicht SSOE over **uitdagingen** en **ambities**

SSOE is een organisatie met bijzondere doelgroepen, actief in een economisch sterk groeiende regio. De drie SSOE-scholen combineren elk op hun eigen manier onderwijs en zorg en de expertisecentra profileren zich steeds duidelijker als professionele kennispartners. De Raad van Toezicht (RvT) adviseert en controleert het bestuur bij het uitvoeren van de koersdoelen. Hoe kijken Erna Hooghiemstra, voorzitter van de RvT, en Alita Hidding, lid van de RvT, naar de ambities en uitdagingen van SSOE?

Bovenste rij: Elisabeth, Michel, Alita
Zittend: Natasja, Erna

Alita: Ik ben in Groningen geboren en heb daar mijn studies gevolgd. Ik heb ervaring in de zorg en diverse functies in onderwijs en andere sectoren in West-Nederland gehad. De afgelopen tien jaar ben ik fulltime commissaris en toezichthouder voor meerdere organisaties in Limburg, Brabant en Gelderland. Sinds 2001 woon ik met mijn gezin in Zuid-Limburg.

Erna: Ik woon in Oisterwijk en ben zes jaar actief in de RvT, waarvan vijf jaar als voorzitter. Naast mijn rol bij SSOE ben ik lector Sociale Innovatie bij de Hogeschool Rotterdam en heb ik nog een andere RvT-functie bij een zorgorganisatie, specifiek in ouderenzorg.

Wat kenmerkt SSOE als organisatie?

Erna: SSOE richt zich op kwetsbare kinderen met bijzondere onderwijs- en zorgbehoeften. Het belangrijkste is dat de organisatie er alles aan doet om te ontdekken wat deze kinderen kunnen en hen zo zelfstandig mogelijk maakt. Het gaat niet alleen om leerprestaties, maar ook om het voorbereiden van deze kinderen op het leven, want wij moeten ze op een gegeven moment loslaten. SSOE is een organisatie met een hart voor kinderen, en dat merk je in de inzet van docenten en alle betrokkenen.

Alita: Wat SSOE uniek maakt, is dat het kind echt centraal staat. We geloven dat we het

potentieel van elk kind kunnen benutten. Dat enthousiasme is duidelijk zichtbaar op de verschillende locaties. Het is een positieve en enthousiaste omgeving met zeer betrokken medewerkers.

“Wat SSOE uniek maakt, is dat het kind echt centraal staat.”

Welke rol speelt de RvT binnen SSOE?

Erna: Onze rol als RvT is het adviseren en ondersteunen van ons bestuur bij strategische beslissingen. We proberen inspiratie te bieden en brengen een bredere kijk vanuit andere sectoren. Het is belangrijk om ‘grensoverschrijdend’ te denken en te handelen.

Alita: We hebben wettelijke taken als RvT, en de bestuurder voorziet ons van de benodigde informatie om toezicht te houden. We hebben ook nauw contact met medezeggenschapsraden en maken graag excursies naar de scholen om het verhaal achter de cijfers te begrijpen. Dat vinden we eigenlijk het leukste van onze baan.

Er zijn veel maatschappelijke ontwikkelingen, zoals personeelstekorten in zorg en onderwijs. Hoe gaat SSOE hiermee om?

Erna: SSOE staat er organisatorisch en financieel goed voor en vult vacatures verrassend succesvol in, ondanks de uitdagingen op de arbeidsmarkt. De organisatie slaagt erin om te laten zien hoe aantrekkelijk het is om hier te werken en personeel te behouden, zelfs in een groeifase.

Alita: Wat medewerkers hier aantreffen, is een creatieve omgeving om hun vak uit te oefenen, vooral omdat het om speciale kinderen gaat. Eenmaal hier, willen ze vaak niet meer weg.

Het thema van dit magazine is ‘grenzeloos goed onderwijs’. Waar ligt de grens van deze grenzeloosheid?

Erna: Het is belangrijk om de balans te bewaren. Tot vijf jaar geleden zagen we onze scholen krimpen, omdat passend onderwijs werd ingevoerd. Momenteel hebben we juist te maken met sterke groei, vooral vanwege de vele aanmeldingen in deze regio van kinderen die niet oorspronkelijk uit Nederland komen. Het is een uitdaging om kwalitatief goede zorg en onderwijs te blijven bieden. Onze bestuurder speelt hierbij een cruciale rol door allianties in de regio aan te gaan.

Alita: De internationalisering van de omgeving biedt ook kansen, bijvoorbeeld voor onze externe dienst (expertisecentra). Het is niet eenvoudig om deze winstgevend te houden, maar de organisatie ziet de nieuwe mogelijkheden en grijpt die aan. Dat SSOE zich steeds meer verbindt met de buitenwereld is een positieve ontwikkeling.

Erna: Ons werkgebied is groot. We hebben drie scholen met verschillende historie. Wat opvalt, is dat onze scholen naar elkaar toegroeien en samen invulling geven aan de koers. Het delen van kennis en ervaringen zie ik toenemen. Van die kruisbestuiving hebben leerkrachten, kinderen en hun ouders allemaal profijt.

De Raad van Toezicht van SSOE bestaat uit vijf leden. Zij zijn afkomstig uit uiteenlopende sectoren van de Nederlandse samenleving. Ze worden benoemd voor een periode van vier jaar, met mogelijkheid tot herbenoeming en een maximale zittingstermijn van acht jaar. Samenstelling Raad van Toezicht: Erna Hooghiemstra (voorzitter), Natasja Feijen, Alita Hidding, Michel Lamers en Elisabeth Noot-van den Heuvel (vice-voorzitter).

Nieuwe workshop geeft leeftijdsgenoten inkijk in de wereld van autisme

Kijk (in) Autisme opent je ogen

Madeleine & Monique

Wat gebeurt er in het hoofd van iemand met een autismespectrumstoornis (ASS)? Dat laat zich moeilijk uitleggen in woorden. Daarom introduceert het Autisme Steunpunt Zuidoost-Brabant de workshop 'Kijk (in) Autisme' voor leeftijdsgenoten van 9 tot en met 16 jaar. Uiteenlopende opdrachten laten klasgenoten ervaren hoe het voelt om anders te zijn.

Chaos en keiharde geluiden

Geef een kind een doosje blokken en vraag hem een eendje te bouwen. Stel dezelfde vraag aan een groep van 25 kinderen. Zonder verdere instructies of toelichting. Het resultaat? 25 verschillende bouwsels, want ieder kind doet het op z'n eigen manier. "Zonder kaders schieten gedachten, impulsen en gedrag alle kanten op. Een kind met ASS weet niet beter: voor hem is dit normaal", zegt Monique Schoenmakers van expertisecentrum Autisme Steunpunt Zuidoost-Brabant. In een andere oefening uit de workshop komen keiharde geluiden de klas binnen, loopt iedereen door elkaar heen en moeten er tegelijkertijd opdrachten worden uitgevoerd. Het is een chaos. Precies wat een kind met ASS ervaart als hij overprikkeld is.

zijn heel goed in details, in kleine dingetjes, maar vinden het heel moeilijk om dat tot één geheel te maken", legt Madeleine Smeets uit. De workshop Kijk (in) Autisme, die door het Autisme Steunpunt en door medewerkers met en zonder autisme van Magazijn076 in Breda werd ontwikkeld, helpt kinderen en leerkrachten te ervaren wat ASS betekent. En dat helpt weer bij het op een goede manier met elkaar omgaan. Monique: "De reacties van kinderen zijn heel authentiek. 'Ik snap nu waarom die klasgenoot soms zo boos doet en dan is het niet aardig als ik hem uitlach. Nu weet ik dat ik hem eigenlijk moet helpen', hoorde ik laatst."

Informatie, ondersteuning en coaching

Basisscholen en middelbare scholen kunnen zich bij het Autisme Steunpunt melden voor informatie, ondersteuning en coaching wanneer een leerkracht merkt dat een kind vastloopt. De diagnose ASS is dan al bekend, de achtergrond niet altijd. Ook een ouder kan de hulp van het expertisecentrum vragen, maar alleen in opdracht van de school mogen Monique, Madeleine of hun collega's aan de slag. Dat is soms hard nodig, weet Monique: "Een leerkracht die op een reguliere basisschool 34 kinderen in de klas heeft, heeft z'n handen vol. Die leraar heeft handvatten nodig wanneer een leerling met ASS in paniek raakt en begint te hyperventileren bij een toets. Maar we zijn er ook om inzicht te geven in de competenties van zo'n scholier."

Verrassende competenties

Die competenties kunnen bijzonder verrassend en veelbelovend zijn. Zo zet de Eindhovense politie mensen met ASS in bij het analyseren van bewakingscamerabeelden. De innovatiekracht van hightechbedrijf ASML wordt voor een groot deel gedreven door een neurodivergent medewerkersbestand. Deze mensen presteren bovengemiddeld in analytisch denken, logica, creativiteit en outside-the-box-denken. Er is dus genoeg perspectief voor kinderen met ASS.

ASS beter begrijpen

Volgens onderzoek uit juni 2021 van het Nederlands Jeugdinstituut hebben ruim 31.000 kinderen in Nederland een autismespectrumstoornis. Dit komt neer op 2,1% van alle kinderen. Grote kans dus dat er in een basisschoolklas een kind met ASS is. "Zo'n kind kan zelf niet uitleggen aan klasgenoten waarom hij soms stil en teruggetrokken is. Of waarom een vraag onduidelijk of onlogisch is voor hem. Mensen met autisme

MBS Eindhoven en Stichting Milo werken samen om kinderen een stem te geven

Stappen zetten met Ondersteunde Communicatie

Carlijn, Petra, Evi

In schooljaar 2022-2023 startte de samenwerking tussen de MBS en Stichting Milo. Samen willen ze de communicatiemogelijkheden van leerlingen met een ernstige (meervoudige) communicatiebeperking uitbreiden. Het tweede doel van de samenwerking is de kennis en expertise binnen de onderwijzorggroepen vergroten op het gebied van Ondersteunde Communicatie. De twee organisaties hebben elkaar en de kinderen veel te bieden!

Gedrag is communicatie

Orthopedagoog Carlijn van den Tillaar houdt zich op de MBS bezig met gedrag en communicatie. En juist in die communicatie zit 'm de uitdaging. "In de onderwijzorggroepen zien we kinderen met een intensieve zorgvraag. Het zijn kinderen met een sociaal-emotioneel niveau van gemiddeld 6 tot 36 maanden. Het merendeel van deze kinderen spreekt niet. Hun gedrag is communicatie. Verder bestaat de communicatie van en naar een leerling uit lichaamstaal, gebaren, foto's en picto's. Het bieden van veiligheid in de vorm van verduidelijking en voorspelbaarheid staat op de onderwijzorgafdeling voorop. Milo is een

je denken aan foto's, pictogrammen, gebaren, verwijzende voorwerpen, geschreven taal en/of een communicatiemiddel, zoals een communicatiemap, kernwoordenkaart of een spraakcomputer. Ieder kind vraagt om z'n eigen mix van communicatiemiddelen en we werken 'ankergestuurd'. Dit betekent dat de volwassene in de omgeving zorgt voor een betekenisvolle context voor het kind of de groep. Een anker is een thema dat past bij de belevingswereld van waaruit een gezamenlijke beleving of activiteit start. Aan de hand van herhaling, herbeleving en vervolgactiviteiten ontdekken, leren en vertellen de leerlingen over hun ervaringen. Zij leren vanuit de interactie gebruik te maken van verschillende materialen en ondersteunende communicatievormen. We zien bij ieder kind vooruitgang, al zijn het kleine stapjes. Daar zijn we als team natuurlijk trots op."

Leerkracht in regie

Behandelcoördinator bij Stichting Milo Petra van der Toorn Vrijthoff: "Carlijn en ik spreken elkaar regelmatig, want zij kent de kinderen goed. Daarnaast kom ik ook bij de gezinnen thuis om te inventariseren welke mogelijkheden wij kunnen bieden. Wanneer ouders lage verwachtingen hebben, is het ontzettend fijn om ze te kunnen vertellen dat er progressie mogelijk is. Dorien Wildenberg is betrokken als communicatiedeskundige vanuit de MBS, en Neeltje Kooijmans is de andere Ondersteunde Communicatie-behandelaar vanuit Stichting Milo. Evi observeert in de klassen en ook wij werken nauw samen, bijvoorbeeld in het begeleiden van de leerkracht rondom alles wat met communicatie te maken heeft. Dat is wat deze samenwerking zo bijzonder maakt: wij zijn op de MBS aanwezig om te helpen en te coachen! Het uitgangspunt is dat de leerkracht in de klas in regie blijft en dat Milo kennis en expertise kan toevoegen. Er kan bijvoorbeeld ook teamscholing worden aangeboden vanuit de Milo-Academy, zodat nog meer leerlingen profijt hebben van onze samenwerking."

Milo, een stichting met een verhaal

Stichting Milo biedt zorgverlening aan kinderen en jongvolwassenen tot 23 jaar met communicatief meervoudige beperkingen. Milo ontwikkelt Ondersteunde Communicatie (OC): alle voorzieningen, taalvormen en (technische) hulpmiddelen die ondersteunend werken op de aanwezige of resterende communicatieve vaardigheden, mogelijkheden en behoeften van mensen met een communicatiehandicap. De naam van de stichting is afgeleid van Norton Juster's kinderboek 'The Phantom Tollbooth', waarin je de kleine Milo volgt die de betekeniswereld van taal verkent.

welkomme samenwerkingspartner, want de stichting is gespecialiseerd in Ondersteunde Communicatie wat helpt om die verduidelijking en voorspelbaarheid te versterken."

Milo in de klas

Ondersteunde Communicatie-behandelaar Evi Mutsaers: "Wij zijn gewend te communiceren met spraak, taal en met woorden. Maar ook met je mimiek, gebaren en houding. Kinderen met bijvoorbeeld spasticiteit of andere mobiliteitsproblemen zijn daarin ernstig beperkt. Bij Ondersteunde Communicatie kun

Zorgvuldige voorbereiding op baan of dagbesteding

“We stippelen samen
een pad uit naar
de best **passende plek**”

Chris, Arjan, Owen, Romy

De leerlingen van het Van Dijkcollege worden goed voorbereid op hun toekomst. Het is belangrijk dat ze na school een goed passende baan of dagbesteding vinden. Hun laatste schooljaren lopen ze daarom verschillende interne en externe stages, onder intensieve begeleiding van arbeidstoeleiders Romy Beckers en Arjan Bakermans. Goede samenwerking met ouders en bedrijven is hierbij onmisbaar.

Owen (17): “Ik hoop dat ik een contract bij De Zorgboog krijg”

“Op school heb ik verschillende stages gelopen: in de tuin, de keuken en de productie. Zo leer je welk werk bij je past en wat je leuk vindt. Vorig jaar was mijn eerste externe stage bij De Zorgboog, een organisatie voor zorg en welzijn. Dat ging zo goed, dat ik er nu ook mijn laatste stage doe. Ik maak schoon, breng pakketten rond en help met van alles op de ouderengroep. Na dit schooljaar stroom ik uit en ik wil heel graag bij De Zorgboog blijven werken. Het zou mooi zijn als er straks een contract voor me klaarligt.”

De rust bewaren

“Tijdens de stages leer je veel. Je leert bijvoorbeeld hoeveel dagen werk je aankunt. Je moet het natuurlijk wel goed vol kunnen houden. Zelf vond ik het in begin lastig om rustig na te denken over de volgorde van mijn werkzaamheden. Ik kreeg er stress van, omdat ik bang was dat ik het verkeerd zou doen. Samen met Arjan heb ik een lijstje gemaakt waar de volgorde op stond. Ik heb er nooit op gekeken, maar het gaf rust om te weten dat ik het had. Ik ben trots op hoe ik het doe op het werk. ‘s Ochtends moet ik al om zeven uur beginnen en ik ben nog nooit te laat gekomen. Toch knap voor iemand die graag in zijn bed ligt.”

Het Van Dijkcollege heeft de uitstroomtrajecten dagbesteding, beschut werk en arbeid. Leerlingen worden voorbereid op een plek op een dagbesteding of een betaalde baan waarbij ze extra begeleiding krijgen. “We bouwen de trajecten stap voor stap op”, zegt Romy Beckers. “Op school hebben we verschillende interne stageplekken waar leerlingen aan de slag gaan. Ze werken in onze tuin, waar ze het onderhoud doen en groenten kweken. Ze gaan ook aan de slag in onze keuken en catering en voeren productiewerkzaamheden uit. In het traject dagbesteding volgen ze bovendien een creatieve stage. Elke leerling werkt een tijdje op elke afdeling, zodat ze van alles proeven.”

Werknemersvaardigheden

Tijdens de interne stages ontdekken de

leerlingen wat ze leuk vinden en wat ze aankunnen. En nog belangrijker: ze leren werknemersvaardigheden.

Arjan Bakermans: “Na de interne stage voeren we gesprekken met de leerling en de ouders. Dit als voorbereiding op de externe stage in de laatste twee schooljaren. Wat wil de leerling doen, wat voor externe stageplek past bij zijn of haar ontwikkeling? De inbreng van de ouders is hierbij heel belangrijk, want zij kennen hun kind het beste. We hebben goede contacten met bedrijven in de regio, die onze leerlingen graag een stageplek bieden. Van supermarkten tot horeca en van logistiek tot zorg. We maken vervolgens zorgvuldig een match tussen leerling en bedrijf. De werkomgeving is daarbij nog belangrijker dan het werk zelf.”

Begeleiding

Is de stageplek gevonden, dan zorgen Arjan en Romy voor intensieve begeleiding van de leerling en het bedrijf. “We gaan mee naar het kennismakingsgesprek, doen een rondleiding en begeleiden leerlingen ter plekke”, vertelt Romy. “Tijdens de stage houden we goed in de gaten hoe ze zich ontwikkelen en we staan altijd voor hen klaar. Ook zijn we er voor het bedrijf bij vragen of knelpunten.”

Spannend

Bij het uitstroomtraject dagbesteding lopen

de leerlingen ook intern stage. Het laatste schooljaar doen ze een externe stage bij een dagbestedingslocatie. Hierbij is de begeleiding van Romy en Arjan zeer intensief. Als het nodig is werken ze de eerste dagen zelfs mee met de leerlingen, om de grootste spanning eraf te halen. Arjan: “We bieden onze leerlingen zoveel mogelijk maatwerk. Natuurlijk stippelen we een pad voor ze uit, maar ze kunnen altijd een zijweg nemen als dat beter is. Het is belangrijk om steeds te evalueren of we op de juiste weg zijn, zodat leerlingen straks een baan of dagbesteding kiezen die goed bij hen past.”

Chris (17): “Lekker buiten werken in het groen past bij mij”

“Binnen zitten is niets voor mij. Ik wil daarom graag in het groen werken, lekker buiten. Ik loop stage bij Senzer in Bakel, waar ik het groenonderhoud van een zorginstelling doe. Onkruid weghalen, schoffelen, bladruimen: werk genoeg! Vorig jaar wilde ik ook al een groene stage lopen, maar we hebben toch voor productiewerk gekozen. Ik had toen overzichtelijk werk nodig, met veel structuur. Op die stages heb ik veel geleerd. Dit jaar kon ik daarom wel een stage in het groenonderhoud aan.”

Hulp durven vragen

“Ik ben best trots dat ik goed heb leren omgaan met veranderingen. Nieuwe plekken vind ik heel spannend, dus ergens stage gaan lopen ook. Romy heeft me hier goed bij geholpen, ze is de eerste dagen zelfs meegegaan naar mijn werk. Hulp vragen vond ik altijd heel lastig, maar daar ben ik ook veel beter in geworden. Waar ik na school ga werken, dat weet ik nog niet. Maar het wordt zeker iets in het groen! Het lijkt me ook leuk om certificaten te halen, bijvoorbeeld voor het bedienen van machines. Dan kan ik nog meer werkzaamheden uitvoeren.”

Dit is SSOE

SSOE-SCHOLEN

mytyschooleindhoven.nl

mbseindhoven.nl

antoonvandijkschool.nl

vandijkcollege.nl

SSOE EXPERTISE

externedienstverlening.nl

autismesteunpunt.nl

BESTUURSBUREAU SSOE

Venetiëstraat 43
5632 RM Eindhoven
088 - 214 01 01
secretariaat@ssoe.nl
ssoe.nl

